

Vår tids eidsvollsmenn

Taler

Hadia Tajik

Dato

17 mai 2007

Sted

Bjergstedparken, Stavanger

- 1 Kjære siddiser,
Kjære vertskap,

- Ofte virker det som at en del tror at Norges største ressurs er oljen. Eller at
5 Norges største rikdom er i oljefondet. Det stemmer ikke. Norges største ressurs
er menneskene. Herfra ser jeg veldig mange sterke mennesker og veldig mange
måter å være norsk på. Alle her har sin egen, unike historie, og sin egen unike
stemme. Norges største rikdom finnes i hjertene og hodene våre. Vi er en del av
den basen av kunnskap, ressurser og talenter som Norge har. Og uten at vi
10 bruker vår vilje, vår drivkraft og de sterke kreftene som finnes i våre drømmer og
visjoner, vil Norge stagnere. Norge trenger hver enkelt av oss.

Vi må være Eidsvollmennene av 2007.

- 15 Eidsvollmennene kom sammen i 1814. De formulerte den teksten som 17. mai
for nesten 200 år siden ble til Grunnloven vår. Her, i utkanten av Europa,
fremforhandlet de en av Europas mest liberale Grunnlover. De turte å være
visjonære. De turte å drømme. Og de turte å sette drømmene ut i live.
- 20 De turte også å la seg inspirere. De lånte mange ideer utenfra. Fra den
amerikanske uavhengighetserklæringen. Fra den franske revolusjonen. Og fra
den svenske forfatningen. De tok det beste fra andre land og lagde sitt eget verk,
sin egen tekst, sitt eget juridiske dokument. Dette dokumentet framforhandlet
de under veldig krevende forhold. De hadde dårlig tid, og jobbet under den
25 konstante trusselen om at den svenske kongen ville mønstre en hær og innta
Norge. Men de klarte det likevel. De formulerte det dokumentet vi feirer den
dag i dag.

Og dét er grunnen til at jeg sier at: Vi må være Eidsvollmennene av 2007.

Vi må tørre å være visjonære. Vi må ønske noe, på vegne av oss selv og på vegne av landet vårt. Vi må tørre å bruke de kunnskapene vi har fra alle de verdenshjørner som vi har erfaringer fra, og vi må bruke dette til å skape noe nytt.

Norges framtid avhenger av dette.

Å være visjonær på vegne av landet, handler også å være visjonær på vegne av seg selv. Noen ganger kan det bety at man må være villig til å forandre seg.

Hvis Grunnloven kunne snakke, er dette noen den kunne fortalt oss mye om. Den har sett mange forandringer på nært hold. Det norske samfunnet har endret seg ganske mye i løpet av de nesten 200 årene Grunnloven har eksistert. Vi har gått fra å være et relativt fattig land, til å være ett av de rikeste i verden. Vi har gått fra å bare ha familien som sikkerhetsnett, til å ha et godt utbygd velferdssystem. Vi har gått fra å være et land uten spesiell betydning i europeisk sammenheng, til å være en betydningsfull internasjonal aktør.

Men det kan virke som det er visse ting som ikke har endret seg i løpet av disse 200 årene. Vi har mange symboler på «norskhet» som får «det norske» til å virke solid og uforanderlig.

Da Eidsvollmennene hadde skrevet ferdig og signert Grunnloven, tok de hverandre i hendene og sa: «Enige og tro til Dovre faller». Dette har senere blitt Norges nasjonale motto. Dovrefjell blir på denne måten symbolet på det norske av det norske. Det som er fast og evigvarende. Det som aldri faller eller endrer seg. Man skulle kanskje tro det samme om Grunnloven. Men sannheten er at den Grunnloven vi slutter oss om i dag, er veldig annerledes enn den som ble ført i pennen i 1814. Hele to tredjedeler av den er endret.

Og akkurat dét kan vi være veldig glade for.

Den Grunnloven som ble vedtatt i 1814 tillot for eksempel ikke at jøder kunne komme til landet. Bare menn kunne arve tronen, og bare menn over 25 år som hadde en viss status kunne bruke stemmeretten sin. Dette stod det i grunnlovsparagrafer som heldigvis ikke har klart å overleve. Grunnloven har endret seg fordi samfunnet har krevd det av den. Tiden har krevd det av den.

I de første 17. mai-togene fikk ikke en gang jenter lov til å delta. De fikk ikke lov til å gå side om side med guttene. «Ordentlige» norske jenter gjorde ikke det på 1800-tallet.

- 75 Historien til Grunnloven og historien til 17. mai-feiringen viser på denne måten hvordan «det norske» endrer seg over tid.

Historien viser også hvordan verdier som vi i dag er i ferd med å ta for gitt i Norge, ikke alltid har vært like viktige. Før i tiden tillot vår forståelse av
80 demokrati at kvinner, og mange menn, ikke hadde stemmerett. Vår forståelse av likeverd tillot at enkelte minoritetsreligioner ikke var velkomne i landet vårt. Og på den tiden var dette noe vi framhevet ettertrykkelig og med stolthet i Grunnloven vår.

- 85 Dette bør få oss til å tenke. Dette bør også få oss til å stille spørsmål. Kanskje er det sider ved Grunnloven vår i dag som kan være udemokratiske eller som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar minoritetenes rettigheter? Kanskje er det sider ved «det norske» som er ekskluderende eller som i utakt med verdier som burde være universelle? I så fall er det vår plikt å snakke om dette. Hvis vi ikke gjør det,
90 risikerer vi at endringene i det dokumentet som vi feirer i dag, går altfor sakte.

Men det er mange forhold som gjør dette vanskelig. Ett forhold er at vi ofte har en tendens til å ta verdiene våre for gitt. Vi har en tendens til å ta tiden vi lever i for gitt, og tenke at sånn som ting er i dag, sånn må det jo være. Men nei, det må
95 ikke det. Og det kan være helt sentrale ting i det vi mener at er norske verdier, eller Grunnlovens verdier, som vi egentlig må ta tak i - og endre på.

Å si at man er stolt over å være norsk, eller å oppføre seg som om man er det, er ikke uvanlig på en dag som denne. Men jeg synes det er vanskelig å si at jeg er
100 stolt over å være norsk, eller stolt over å ha tilknytning til Norge. For å være norsk ikke er noen bragd i seg selv. Det store spørsmålet er: Hva mener vi med «norsk»? Hva fyller vi dette ordet med? Fyller vi det med verdier eller gjerninger som det er grunn til å være stolt av? Hvilke verdier eller gjerninger er i så fall det? For historien viser jo at våre norske verdier har endret seg over tid.

De verdiene vi ofte kaller for «norske» og som vi også kan finne i Grunnloven vår: Menneskerettighetene, flertallsstyret, ytringsfriheten, dette er verdier som

110 Norge ønsker å fremme. Med andre ord beskriver ikke disse ordene
nødvendigvis hvordan Norge alltid er. De beskriver hvordan vi i dag vil at
Norge skal være.

Det er viktig å huske på denne lille, men veldig sentrale forskjellen.

115 Derfor må vi også bruke denne dagen til å stille spørsmål: Hva slags rammeverk
vil du ha i landet ditt? Hva vil du at «det norske» skal være? Hvordan vil du
bruke den rikdommen og den ressursen du utgjør for Norge?

120 Jeg tror at vi alle må være vår tids Eidsvollmenn -- og kvinner. Vi må stille disse
spørsmålene, og hver og en av oss må finne sine egne svar. Vi må gi oss selv, og
hverandre, grunner til å være stolte av å være norske eller stolte av å ha
tilknytning til Norge. Bruk denne dagen til å stille spørsmål og finne svar. Skap
noe nytt, for deg selv og for Norge.

125 Så, kjære nye Eidsvollmenn, og Eidsvollkvinner, gratulerer så mye med dagen.

Kilde

www.regjeringen.no

URI

130 <https://www.virksommeord.no/tale/var-tids-eidsvollsmenn>

135

140

145